

BV 811
F7
1878

TRACTATUS DE SACRAMENTIS IN GENERE

CAPUT I.

DE RATIONE PROPRIA SACRAMENTORUM IN COMMUNI,
ET DE DIFFERENTIA SACRAMENTORUM
VETERIS AC NOVI TESTAMENTI

THESIS I.

De notione generica et specifica sacramenti.

» Quamvis usu etiam biblico et ecclesiastico nomen *sacramenti* quandoque generatim significet arcana divina fidelibus revelata, vel signa arcanorum manifestantia; significacione tamen specifica, quae ex usu christiano est propria, *sacramentum* dicitur signum visible divinitus institutum ad hominum sanctificationem significandam et sui applicatione ac impertitione efficiendam, modo respondente oeconomiae sive veteris sive novi testamenti, ad quam ipsum signum pertinet. »

I. *Sacramentum* ex sua etymologia rem sacram significat, determinatum autem est ad certas quasdam res sacras designandas. In profanis quidem negotiis *sacramentum* dicebatur pignus a litigantibus depositum in loco sacro vel apud pontificem; tum iuriandum maxime illud, quo milites obstringuntur reipublicae. In usu autem ecclesiastico, de quo uno nobis sermo est, scriptores latini *sacramentum* dixerunt id omne, quod graece est *μυστηριον*. Est autem mysterium idem ac sacrum arcanum (1). Unde generali significacione apud christianos *sacramentum* dicitur dupliciter, « sacrum signatum et sacrum signans, » ut loquitur Magister (4. dist. 1.). *Sacra* itaque generali significacione

(1) Etymologia vocis *μυστηριον* proxime est a *μυεω* sacra docere, *sacris initiare*; remotius est a *μυω* oculos vel os *occludere*. Mysteria etiam apud gentiles erant doctrinae sacrae et arcanae, initiationes in easdem per determinatas caerimonias, ipsa signa et symbola adhiberi solita in initiationibus.

008340

Capilla Alfonsina
Mysteriorum Initiationum

Vindicatur ius proprietatis.

CAPILLA ALFONSINA
UANL
FONDO EMETERIO
VALVERDE Y TELLEZ

appellantur in primis *res ipsae sacrae et occultae*, atque adeo obiecta fidei et religionis christiana, tum quatenus sola revelatione divina innotescunt fidelibus, tum etiam quatenus occultantur non initiatis. Ita in Scripturis praedicatur « *sacramentum voluntatis Dei*, quod ipse nobis notum fecit; dispensatio *sacramenti* absconditi a saeculis in Deo, quod innotescit per Ecclesiam; *mysterium* quod absconditum fuit a saeculis et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit Deus notas facere divitias *sacramenti* huius in gentibus, quod est Christus in vobis spes gloriae; manifeste magnum pietatis *sacramentum*, quod manifestatum est in carne.... praedicatum est gentibus, creditum est in mundo » (Eph. I. 9; III. 3. 9; Coloss. I. 27; 1. Tim. III. 16.). Quod 1. Cor. XIII. 2. nunc in Vulgata est: « si noverim mysteria omnia, » Augustinus legit: « si sciero omnia *sacramenta*. » Vide et Sap. II. 22; VI. 24. Eadem significatio recurrit apud vetustissimos scriptores ecclesiasticos, ut a Tertulliano universa doctrina, in omnibus Ecclesiis una inde ab Apostolis tradita, appellatur « eiusdem *sacramenti* una traditio » (Praescript. c. 20.); et Paulum dicit « cognovisse omnia *sacramenta* » (De resurr. carn. c. 23.), et nos « consecutos intellectum *sacramentorum* Dei » contr. Marc. III. 16.

Significatio generica altera cum priori nixa est, qua sacramenta dicuntur res aliquae dispositione divina vel saltem auctoritate legitima ordinatae in *signa aliarum rerum sacrarum*. « Signa, inquit Augustinus, cum ad res divinas pertinent, *sacramenta* nominantur » (Aug. ad Marcellin. ep. 138. n. 7.). Hoc sensu omnes typi V. T. possunt appellari sacramenta, ut Tertullianus (contr. Marc. V. 4.) dicit, Isaac filium liberae (Gal. IV. 22.) « habere allegoriae *sacramentum*, » et generatim appellat typos « figurarum *sacramenta* » (ib. c. 1. cf. adv. Iudeos c. 12.).

Sensu hoc latiori patet etiam sacrificia esse sacramenta; « sacrificium visible invisibilis sacrificii *sacramentum*, id est sacrum signum est, » ait Agustinus (Civ. Dei X. 5.). Imo latissima significazione omnes sacrae ceremoniae pertinentes ad cultum externum possunt dici sacramenta. De

his Augustinus (contr. Faust. XIX. 11.): « in nullum nomen religionis seu verum seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel *sacramentorum* visibilium consortio colligentur, quorum *sacramentorum* vis inenarrabiliter valet plurimum, et ideo contempta sacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, sine quo non potest perfici pietas. »

Vulgatus interpres, ut generalis haec signorum notatio etiam ex Bibliis appareat, ostenta divinitus ordinata ad protendenda arcana futura vel significandas res sacras praesentes appellat *sacramenta*, ubi chaldaice est σαρματηριον (Dan. II. 18. 30. 47; Ap. I. 20; XVII. 7.). Unde calumnia est Protestantum, doctrinam catholicam de matrimonio, quod sit sacramentum N. L. sensu specifico et strictiori, inniti falsae interpretationi nominis σαρματηριον (Eph. V. 32.), quod Vulgatus reddidit *sacramentum*. Ea interpretatio falsa non est; sed falsum est, argumentum pro doctrina catholicica duci ex solo nomine *sacramenti*; nemo enim catholicorum diffitetur, potuisse matrimonium dici sacramentum, etiamsi signum tantummodo esset unionis Christi capitum cum Ecclesia tamquam suo corpore, et ideo rationem specificam sacramenti N. L. non ex nomine per se spectato, sed aliunde demonstrandum esse.

II. Quamvis haec ita sint, constat tamen, in Ecclesia quam Deus acquisivit sanguine suo, existere signa quaedam sacra propriae rationis, quae licet cum aliis convenient in genere signi rei sacrae, differunt tamen ab omnibus aliis in modo et efficacia significandi et in re significata; instituti enim sunt ab ipso Christo redemptore ritus quidam sacri non quomodocunque significantes rem sacram, sed significantes practice, atque adeo qui non solum signa sint, sed etiam causae, secundum dignitatem in ipsa signa derivatam ex pretio sanguinis Iesu Christi institutoris, ad efficiendam rem sacram quam significant, videlicet *sanctificationem* in hominibus, quibus applicantur; quae quidem efficacia inferius suo loco probanda erit. His autem specialibus signis nomen *sacramenti* usu christiano saltem ex pluribus saeculis ita factum est proprium, ut de aliis illis, quae in generica solum ratione signorum rei sacrae conve-

niunt, iam non nisi improprie et ex quadam analogia adhiberi possit. Simile quidpiam accidit etiam aliis pluribus nominibus, ut usu christiano determinata sint ad designandam tantummodo *speciem aliquam*, quae ex sua etymologia et usu primitivo latius paterent ad significandum *genus*; prout videre est in usu theologico et ecclesiastico nominum *paradisus, gratia, baptismus, eucharistia etc.*

Si haec tantummodo signa efficacia sanctificationis, quae Christus in sua Ecclesia N. T. instituit, proprie dicerentur *sacramenta*, iam de sacramenti proprie dicti notis essentialibus ac proinde de sacramenti *definitione* satis constaret. Haec enim ipsa *significatio efficax sanctificationis* facile intelligeretur nota specifica omnibus et solis *sacramentis* proprie dictis communis, et hoc ipso ea distinguens ab omnibus aliis signis rei sacrae, quae improprie solum sacramenta possent nuncupari. At spectato modo loquendi Conciliorum, Patrum et theologorum catholicorum, in veteri etiam testamento *sacramenta* aliqua proprii nominis fuisse non est negandum. Conferunt enim Patres et Concilia sacramenta veteris et novi testamenti inter se ita, ut utraque, quamvis inter se multis et maxime virtute ac efficacia discrepantia, in ea ratione tamen convenire ostendant, quae usu ecclesiastico proprie et peculiariter designatur nomine *sacramenti*. (S. Aug. in Ps. 73. n. 2; contr. Faust. I. XIX. c. 11; Conc. Florent. in Instruct. pro Armen.; Trid. sess. VII. can. 2.). Theologi autem quantumvis inter se dissentiant in explicatione, quomodo ratio *sacramenti* proprie dicti communis asseri possit utrisque, consentiunt tamen plerique, veterem etiam oeconomiam proprie dictis *sacramentis* instructam fuisse.

Hinc theologi iidem inquisierunt definitionem, sub qua comprehenderentur *sacramenta* proprie dicta tam veteris quam novi testamenti, in qua stabilienda non levis est difficultas, et ideo (ut fieri solet) magna diversitas sententiarum.

Cum iuxta fidem catholicam certo constet, quae sint proprie dicta sacramenta N. T., immo cum fide pariter catholica doceamus, quae sint notae ac proprietates hisce omnibus nostris sacramentis communes, definitio specifica

sacramenti novae legis sicut est momenti maximi, ita a nomine catholico quoad rem ipsam in dubium vocatur; sed controversia tota est cum haereticis essentiales aliquas proprietates sacramentorum a Christo institutorum negantibus (1). Contra vero qui ritus sacri omnes et soli in veteri testamento proprii nominis *sacramenta* censeri debeant, sub opinione positum est, nec fide catholica definitum nec pleno theologorum consensu ratum habetur, et quod cum his necessitatur, proprietates ipsae essentiales communes sacramentis veteris ac novi testamenti non certo constant; unde nec possunt subiecta definitionis assumi praecognita in adaequata sua extensione, ut ex iis abstrahantur proprietates communes ad formandam definitionem genericam, quae comprehendat tamquam speciem duplicum *sacramenta* veteris et novi testamenti; nec possunt aliunde communes proprietates stabiliri ita, ut nullus salva fidei integritate possit esse locus controversiae. Ex his autem ipsis appareat, definitionem genericam sacramentorum proprii nominis non tanti esse momenti, quanti definitionem specificam sacramentorum novi testamenti esse diximus. Sane Concilia ipsa Florentinum et Tridentinum distincte quidem tradunt doctrinam de proprietatibus sacramentorum N. T.; de illis autem V. T. in comparatione cum nostris sacramentis potius negative docent, quid non sint, quam positive, quae eis proprietates competant communes cum nostris, per quas et illa constituantur ac sint *sacramenta* proprii nominis (2).

(1) « Si quis dixerit sacramenta N. L.... esse plura vel pauciora quam septem.... aut etiam aliquod horum septem non esse vere et proprius sacramentum; A. S. » « Si quis dixerit, sacramenta N. L. non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obiciem non conferre.... A. S. » Trid. sess. VII. can. 1. 6.

(2) « Sacramenta novae legis multum a sacramentis differunt antiquae legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant; haec vero nostra et continent gratiam et ipsam digne suscipientibus conferunt ». Conc. Florent. Instr. pro Armen. « Si quis dixerit, ea ipsa N. L. sacramenta a sacramentis A. L. non differre, nisi quia ceremoniae sunt aliae et alii ritus, A. S. » Trid. sess. VII. can. 2. Videri tamen potest indicata definitio quaedam generica sacramenti sess. XIII. cap. 3: « symbolum rei sacrae et invisi-

Nihilominus cum sacramenta novi testamenti sensu maxime proprio censeantur et appellantur hoc nomine, consideratio proprietatum essentialium eorumdem suppeditabit modum tutissimum reperiendi etiam proprietates, quibus illa alia veteris testamenti constituantur in speciali ratione *sacramentorum*. Erunt enim profecto communes utrisque illae notae essentials, quae non pendent a speciali ratione diversa oeconomiae ad quam pertinent, eo ipso quod utraque sunt *sacramenta* proprii nominis, hoc servato discrimine, quod ab insita diversa ratione et indole novae ac veteris oeconomiae exigitur, et quo differentia constituitur specifica inter sacramenta unius et alterius Foederis.

Si assumamus sacramentorum novae legis proprietates essentials, quae postea distinete demonstrabuntur: ea a) sunt *signa visibilia sanctificationis et gratiae*, qua filii Dei adoptivi nominamur et sumus. b) Haec gratia per sacramenta N. T. non quomodocunque significatur, sed ita ut per eadem non ponentibus obicem *conferatur* tamquam per instrumenta Christi et Dei auctoris gratiae. Adeoque sunt *signa gratiae in praesenti conferendae, et signa efficacia seu causae instrumentales eiusdem*. c) Sunt *ritus vel res sacrae pertinentes ad cultum religiosum ordinarium et divinitus institutum*, atque adeo non pertinent ad charismata extraordinaria, sed sunt *perpetuae institutionis*, et quidem ex ipsa sua natura institutionis *non humanae sed divinae*, tum quatenus sunt *signa practica sanctificationis et gratiae*, tum quatenus pertinent ad cultum religiosum primarium et ad ipsa fundamenta religionis. d) Sunt *saci ritus non ita, ut directe et proxime eorum activa exhibitione et exercitatione homo Deo cultum exhibeat, sed ita ut homo sit subiectum applicationis et eorum susceptione sanctificetur*, quamvis ad tollenda impedimenta ipsius hominis cooperatio requiratur; unde etiam a Dionysio et aliis Patribus appellantur *sacrae initiationes* ιεραρχικαι τελεται (Dionys. Hie-

bilis, " quae definitio hisce verbis est apud Magistrum 4. dist. 1. et paulo aliis apud s. Aug. De catechiz. rud. c. 26. In Catechismo tamen Romano (P. II. c. 1. n. 9-11.) haec ipsa definitio ita explicatur, ut ad sacramenta tantum N. L. transferri videatur.

rarch. Eccles. c. 3. n. 1.); qua postrema ratione sacramenta differunt nominatim a sacrificio.

Iam vero comparando indolem propriam, qua nova et antiqua oeconomia distinguuntur, video ex enumeratis notis specificis ad novum testamentum pertinere significationem *gratiae in praesenti conferendae*, et *gratiae eiusdem collationem* per signum ac ritum religiosum externum. « Gratia enim et veritas, spiritus adoptionis filiorum, lex scripta in cordibus, circumcisio cordis in spiritu » pertinent velut notae distinguentes et character proprius ad novum testamentum. In veteri autem lege observationibus et caerimonias religiosis quas « iusticias carnis » appellat Apostolus, respondet secundum indolem illius oeconomiae *emundatio carnis et sanctificatio quaedam legalis* non ad delendum peccatum, pro quo pretium redemptionis adhuc expectabatur actu ipso persolvendum, sed ad auferendam immunditiam legalem et quandam irregularitatem lege statutam. Haec autem ipsa sanctificatio legalis *typus erat, realis prophetia et a Deo facta promissio sanctificationis theologicae* in novo testamento futurae (1), quoniam lex tota « paedagogus erat ad Christum, introductio melioris spei, et omnia in figura contingebant illis » (Io. I. 17; Rom. II. 29; VIII. 15; Heb. VIII. 10. tum Heb. IX. 9. 10. 13; Gal. II. 16; III. 24; Heb. VII. 19; 1. Cor. X. 11.). Quare etiam in sacramentis, ut respondeant huic indoli veteris oeconomiae, pro significatione *gratiae praesentis* substituenda erit significatio typica *gratiae per Christum futurae*, et pro sanctificatione *theologica sanctificatio legalis*, per cuius collationem ipsam typi erant ac reales promissiones Christi salvatoris et expectandae per ipsum sanctificationis perfectae. Hinc in sacramentis V. T.

(1) « In veteri lege duplex immunditia observabatur; una quidem spiritualis quae est immunditia culpae, alia vero corporalis quae tollebat idoneitatem ad cultum divinum, et sic immunditia nihil aliud erat quam irregularitas quaedam. Ab hac igitur immunditia caerimoniae V. L. habebant virtutem mundandi.... Ab immunditia vero mentis quae est immunditia culpae, non habebant virtutem expiandi.... Sciendum est tamen, quod hoc ipsum, quod V. L. caerimoniae a corporalibus immunditiis expiabant, erat figura expiationis a peccatis, quae fit per Christum ». S. Th. 1. 2. q. 103. a. 2.

duplex erat significatio diversa duplicitis sanctificationis, significatio δεικτικη et efficax sanctificationis legalis in praesenti, et significatio prophetica sanctificationis theologicae in futuro. In his igitur constituetur differentia essentialis specifica inter sacramenta utriusque testamenti. Quoad notas autem reliquas essentials nihil apparet, quod pendeat a discriminē existente inter duplēm diversam oeconomiam; modus enim ipsorum signorum visibilium, licet diversus in sacramentis novi et veteris Foederis, ad notas essentials distinguentes sacramenta proprii nominis ab aliis sacris signis non pertinet, atque ideo in definitione locum non habet. Proinde ratio sacramentorum V. T. constituetur notis sequentibus, ut fuerint a) ritus sensibiles divinitus instituti; b) signa et causae sanctificationis ac munditiae legalis, ac quae-dam consecratio velut populi sacerdotalis (cf. Exod. XIX. 6; Lev. XX. 26.); c) ut per hanc sanctificationem typicam fuerint signa gratiae conferendae per Christum; imo d) etiam pignora et infallibiles promissiones gratiae futurae in novo testamento, ob quam rationem a Card. de Lugo (disp. I. sect. 2. n. 17.), nescio an satis commode, appellantur causae morales gratiae conferendae in N. T.

Itaque ad constituendam definitionem genericam, quae comprehendat sacramenta proprie dicta utriusque testamenti eaque distinguat ab aliis omnibus signis sacris, servatis notis ceteris superius enumeratis velut propriis sacramentorum N. T. abstrahendum erit a significatione gratiae praesentis vel futurae, et a sanctificatione theologica vel legali; atque adeo dicenda generice significatio gratiae et sanctificatio respondens oeconomiae, ad quam pertinent sacramenta. Unde illa ipsa exsurget definitio, quam in enuntiatione theseos posuimus.

Ex his intelliges, 1°. proprii nominis sacramenta V. T. fuisse circumcisionem, initiationem sacerdotum quae describitur Exod. XXIX; Lev. VIII. cf. Exod. XXX. 30; expiations quae memorantur Lev. XIV; Num. XIX; agnum paschalem (ut docent plerique) Exod. XII; panes propositionis (ut merito censuit sanctus Thomas) Lev. XXIV. 9. et si quae forte alia (cf. S. Th. 1. 2. q. 102. a. 5.). 2°. In-

telliges rationem, cur neque sacrificia, neque pleraque caerimoniae licet typicae, ut e. g. consecratio tabernaculi et vasorum et expiations domorum, nec alii typi, ut e. g. transitus maris rubri, manna, serpens aeneus fuerint sacramenta proprie dicta. Insuper 3°. appareat facile, cur in N. T. nulli ritus possint censerri inter sacramenta proprie dicta, nisi qui sint signa efficacia gratiae, quia videlicet haec ipsa virtus respondens propriae rationi oeconomiae christianaē comprehenditur nomine speciali, quo dicitur sacramentum novi testamenti. Qui igitur ritus hac virtute carent, nec pertinere possunt ad sacramenta novi testamenti, quia ipsa deest nota essentialis; nec ad illa veteris legis, quia supponuntur esse caerimoniae novi testamenti. Non necessaria ergo fuisse operosa inquisitio, quae a nonnullis theologis instituitur, cur prima tonsura et ordines minores (in hypothesi probabiliōri, quod gratiam non conferunt nec divinae sunt institutionis), exorcismi et caerimoniae aliae in solemni administratione sacramentorum, aqua lustralis et sic dicta sacramentalia reliqua, absolutio a censuris, professio religiosa non sint sacramenta; deest in eis scilicet significatio ex opere operato efficacia gratiae, quae sola in N. T. censerri potest sacramentalis. Haec est ratio praecipua et sola per se sufficiens, quamvis praeterea etiam alias notas proprie dicti sacramenti in eis deficere, monstrari possit. Denique 4°. appareat, cur verba Christi Domini remittentis peccata, quando in terris visibilis versabatur, forte etiam actus quo Apostolos instituit sacerdotes (cf. Conc. Trid. sess. XXII. can. 2.), non erant sacramenta; erat autem proprie dicta confectio sacramenti consecratio corporis et sanguinis sui in ultima coena peracta; quia videlicet haec posterior, non illa priora ritus erant perpetuae institutionis. Hunc enim ritum ita perpetuo fieri iussit, ut ipse eum pergerat; sacramenta autem poenitentiae et ordinis instituit quidem, ipse autem personaliter sacramentorum effectum conferre potuit nullo adhibito sacramento.

Lege Bellarmin. de Sacram. I. I. c. 12; Suarez in 3. P. T. III. disp. I; Vasquez in 3. P. T. II. disp. 128; de Lugo de Sacram. disp. I.

THESIS II.

*De relatione sacramentorum novi testamenti
ad vetera tamquam umbram, et ad bona coelestia
tamquam veritatem absque velamine.*

« Sicut universum Ecclesia novi testamenti media est inter oeconomiam Mosaicam tamquam umbram praefigurantem et inter Ierusalem coelestem tamquam finalem perfectionem: ita nominatim haec duplex relatio obtinet in sacramentis. Sacraenta enim vetera in synagoga Mosaica typi sunt et promissiones novorum in Ecclesia Christi; haec nova sunt pignora et praeparationes ad bona aeterna in Ecclesia coelesti, ubi res ipsa sacramentis significata manet sine signis, et nihil iam est in figura sed omnia sunt in veritate » (1).

I. In toto veteri testamento distingui debet *oeconomia spiritualis*, permanens scilicet etiam post lapsum humani generis destinatio ad finem supernaturalem aeternae beatitudinis, promissio et collatio gratiae necessariae ad huius assecutionem; et distingui debet *foedus particulare* promissum patriarchis et cum iis iam inchoatum, absolutum vero et initum distinctius atque expressius cum universo populo Israel per Moysen ministrum Dei, quatenus hoc constat superadditis praecepsis, caerimoniis, promissionibus temporalibus aptis ad formandum et continendum populum Dei peculiarem, ut per hunc ipsa oeconomia spiritualis facilius et perfectius conservaretur et in dies amplius explicaretur. Illa prior oeconomia instituta iam erat in paradyso, erat universalis pertinens ad totum genus humanum, aeterna et in plenitudine temporis perficienda quidem numquam vero abroganda, spiritualis tam quoad finem bonorum aeternorum quam quoad mediae gratiae adiuvantis et sanctificantis; foedus autem alterum Mosaicum formaliter spectatum et quatenus distinguitur a pacto universali et spirituali, ut ipsem s. Paulus legem et opera legis et caerimonias considerare solet, exhibetur nobis ut temporarium, externum, cuius promissio et hereditas testamentaria erant bona temporalia, terra fluens lacte et melle (2), cuius sanctificatio

(1) S. Bruno Astens. hom. 34.

(2) « Lex vetus, quae dabatur imperfectis id est nondum consequentis gratiam spiritualem (considerando praeceps statum legis), dicebatur lex

legalis tantum et, ut Paulus loquitur (Heb. IX. 13.), emundatio carnis; utraque tamen tum scilicet hereditas tum sanctificatio typus erat ac figura hereditatis et sanctificationis spiritualis conferendae in N. T. per Christum. Confer S. Th. 1. 2. q. 103. a. 2.

Si hoc modo considerata oeconomia antiqua, quatenus caerimonialis erat et typica, conferatur generatim cum institutionibus novi testamenti, oeconomia antiqua tamquam praeparatio et introductio (Gal. III. 24; Heb. VII. 19.) ita se habet ad Ecclesiam Christi, sicut Ecclesia Christi in terris se habet ad Ecclesiam coelestem. Sieut enim synagoga Mosaica erat paedagogia et praeparatio ad Ecclesiam Christi in terris, ita Ecclesia ad Ierusalem coelestem est praeparatio, ipsa media inter umbram veterem et consummatiōnem futuram in patria. Hoc autem ipsum valet nominatim in comparatione sacramentorum utriusque testamenti, quae utpote instituta visibilia longe praecipua respondeant necesse est propriae indoli oeconomiae, ad quam pertinent (thes. I.). Cf. S. Th. 3. q. 61. a. 4. ad 1.

S. Paulus ipse (Heb. X. 1.) distinguit *umbram* in veteri testamento, *imaginem* in novo, ac denique *res ipsas*, quarum instituta visibilia etiam N. T. sunt *imago*, et quarum manifestatio ac fruitio sine signorum velamine et sine imagine adhuc expectatur a nobis, ita ut per *umbram* ad *imaginem*, per *imaginem* ad *rerum possessionem plenam* humanum genus ducatur. « *Umbram* habens lex futurorum bonorum (quae nunc in N. T. sunt praesentia, tum adhuc erant futura) non ipsam *imaginem rerum* ». (σκια, ἐικων, πραγματα). Si igitur comparetur novum testamentum cum veteri, se habet ut *corpus ad umbram* (Col. II. 17.); si conferatur cum consummatione in patria, vicissim se habet ut *imago ad res ipsas*.

timoris, in quantum inducebat ad observantium praceptorum per combinationem quarundam poenarum, et dicitur habere temporalia quaedam promissa..... Fuerunt tamen aliqui in statu veteris testamenti habentes charitatem et gratiam Spiritus Sancti, qui principaliter exspectabant promissiones spirituales et aeternas, et secundum hoc pertinebant ad legem novam » s. Thom. 1. 2. q. 107. a. 1. Vide s. August. in Ps. 73. n. 2.